

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА ЛАБОРАТОРІЯ З ПРОБЛЕМ ПРОФІЛАКТИКИ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ**

ПОГОДЖЕНО

Перший проректор ХНУВС

з навчально-методичної

та наукової роботи

доктор юридичних наук, професор

полковник міліції

О.М. Головка

«___» _____ 2012 р.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН МІЖ ПРАВООХОРОННИМИ
ОРГАНАМИ (ПОЛІЦІЄЮ) ЗАКОРДОННИХ КРАЇН ТА НАСЕЛЕННЯМ ЩОДО
ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

СХВАЛЕНО

на засіданні науково-дослідної лабораторії
з проблем профілактики правопорушень
та взаємодії з населенням ННІПФКМ ХНУВС
«___» _____ 2012 р., протокол № ___

Керівник теми:

Начальник НДЛ з проблем профілактики
правопорушень та взаємодії з населенням
ННІПФКМ ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент
майор міліції

О.І. Безпалова

«___» _____ 2012 р.

Виконавець теми:

Провідний науковий співробітник
НДЛ з проблем профілактики правопорушень
та взаємодії з населенням ННІПФКМ ХНУВС
кандидат юридичних наук, доцент
підполковник міліції

К.Л. Бугайчук

«___» _____ 2012 р.

Харків – 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1.Міжнародні стандарти та рекомендації щодо партнерства поліції та населення.....	4
2.Основи партнерства між поліцією і суспільством за рекомендаціями ОБРЄ.....	5
3.Концепція «CommunityPolicing»: поняття та зміст.....	8
4.Досвід побудови партнерських відносин між поліцією та населенням в окремих країнах.....	10
5.Підзвітність та прозорість в роботі органів поліції закордонних країн.....	25
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	28
РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Як свідчить досвід реформування американських та європейських правоохоронних структур, процеси деполітизації та демілітаризації майже автоматично призводять поліцейські організації до відмови від іміджу «професійних борців із злочинністю» та переорієнтації правоохоронної діяльності здебільшого на профілактику правопорушень. Відповідним чином тактика охорони правопорядку значно меншою мірою, ніж раніше, становиться пов'язаною із застосуванням сили та протистоянням населенню.

Серед усіх правоохоронних органів за кордоном особливе місце займає поліція. Адже саме вона завжди стоїть на передньому краї боротьби із правопорушеннями, причому як методами примусу, так і переконання, яківсебільшестаяютьпривалюючими.

За кордоном у разі дослідження процесів співпраці поліції з населенням вживається термін «поліція громади» («общинна поліція»), то ж таким же терміном «партнерство з населенням», який використовують для полегшення перекладу різномовними. «Поліція громади» чи «партнерство з населенням» є філософією або організаційною стратегією, яка передбачає співробітництво поліції та суспільства для ефективнішої протидії злочинності, подолання страху перед злочинами, запобігання фізичній чи моральній шкоді, профілактики правопорушень, розпаду добросусідських відносин з метою покращення якості життя для всіх. Тож партнерство як вид спільної діяльності полягає в рівноправності її учасників, що передбачає рівні права й обов'язки кожної зі сторін, а відтак і взаємну відповідальність.

Поліцейські організації за кордонних країн, не відмовляючись від виконання основного завдання — охорони громадського порядку, всебільшезміщають основний акцент своєї роботи на партнерство із населенням, оскільки безактивної та зацікавленої підтримки громадян розкриття злочинів та профілактика правопорушень є мало перспективною справою. При цьому ключовою фігурою превентивної діяльності стає не «поліцейський-борець із злочинним світом», а «поліцейський-тренер», головною задачею якого має бути навчання громадян, як

і не бажають стати жертвою злочинних посягань. Правоохоронна діяльність таким чином, концентрується на безпосередньому та довгостроковому обслуговуванні населення у сфері підвищення його безпеки.

1. Міжнародні стандарти та рекомендації щодо партнерства поліції та населення

Партнерські відносини між правоохоронними органами та населенням неможливі без усвідомлення пріоритету прав вільної людини в діяльності будь-якої посадової особи правоохоронного органу. Міжнародне співтовариство, зрозуміло, закріпило відповідні засади у багатьох нормативних актах.

Головним місцем серед міжнародних документів, що регулює діяльність правоохоронних органів, посідає Кодекс посадових осіб підтримання правопорядку, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН у грудні 1979 року. У преамбулі наголошується на реалізації гострої потреби у здійсненні міжнародної співпраці у сфері захисту прав вільної людини, незалежної від раси, статі, мови та релігії. Посадові особи підтримання правопорядку постійно виконують покладені на них законом обов'язки, служачи громаді і захищаючи всіх осіб від протиправних дій. При виконанні своїх обов'язків посадові особи підтримання правопорядку поважають і захищають людську гідність, підтримують і захищають права людини відповідно до всіх осіб.

Європейський кодекс поліцейської етики 2001 року зазначає, що основними цілями поліції у демократичному суспільстві, регульованому принципом верховенства права, є захист і дотримання основних прав вільної людини в тому вигляді, в якому вони закріплені, зокрема, в Європейській конвенції про права людини, надання допомоги та послуг населенню.

Відповідно до цього документу основи партнерських відносин поліції та населення виглядають наступним чином:

1. Поліція повинна бути організована так, щоб її співробітники користувалися повагою населення як професіонали, а яких покладено забезпечення виконання закону, і які надають послуги.

2. Організація поліції повинна бути спрямована на розвиток нормальних відносин з населенням, а при необхідності – на реальну співпрацю з іншими організаціями, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями та іншими представниками населення, включаючи етнічні меншини.

3. Підрозділи поліції повинні бути готові надавати населенню об'єктивну інформацію про свою діяльність, не розголошуючи при цьому конфіденційних відомостей. Повинні бути вироблені основні напрямки регулювання відносин із засобами масової інформації.

4. Співробітники поліції повинні бути в змозі проявляти розсудливість, відкритість, зрілість, почуття справедливості, комунікативні здібності, а при необхідності – керівні та організаційні якості. Крім того, вони повинні добре розумітися в соціальних, культурних і громадських проблемах.

5. Співробітники поліції повинні діяти чесною і шанобливо по відношенню до населення, особливо до осіб, які належать до найбільш уразливих груп.

6. Слід заохочувати створення механізмів відповідальності, заснованих на контактах із взаєморозумінням між населенням і поліцією.

2. Основи партнерства між поліцією і суспільством за рекомендаціями ОБСЄ

Організація з безпеки співробітництва в Європі визначає, що основною передумовою партнерства між поліцією і суспільством є нагальна необхідність підвищення рівня участі суспільства у справі забезпечення безпеки громадського порядку, а також вирішення проблеми профілактики правопорушень в місцях проживання громадян, оскільки це завдання не може бути вирішене силами однієї лише поліції. Для досягнення подібних партнерських відносин, поліція повинна глибше інтегруватися в суспільство і зміцнити свою легітимність за допомогою здійснення поліцейської діяльності на основі узгоджених дій та покращення якості послуг, що надаються суспільству.

Основою партнерських відносин заїї рекомендаціями є, що поліція повинна:

- бути впізнаваною і доступною для населення;
- знати населення на підвідомчій території;
- відгукуватися на потреби населення;
- прислухатися до проблем громадян;
- залучати і мобілізувати населення;
- звітувати про свої дії та досягнуті результати.

Процес здійснення програм роботи поліції з населенням замість проживання фахівці ОБРЄ пропонують поділити на чотири етапи, які слід вважати циклічними: підготовча стадія, стадія реалізації, стадія оцінки, нарешті, стадія коригування та розширення функцій.

У відношеннях із мешканцями певного району (території) відповідної уваги потребують:

- доповнення дій щодо профілактики правопорушень та вирішенню місцевих проблем інтенсивними діями швидкого реагування, які належать до більш традиційного підходу до правоохоронної діяльності;
- організація громадських зборів, що мають чіткі процедури і правила, і очолюваних найбільш авторитетними особами громади для вирішення проблем в усіх сферах життя на відповідній території;
- створення альтернативних можливостей для зустрічей і обміну думками, у тому числі таких, як дні відкритих дверей поліції, відвідування шкіл, запрошення певних груп жителів відвідати поліцейські дільниці, інформаційні компанії;
- розвиток міцного співробітництва із ЗМІ на основі постійних контактів з представниками ЗМІ шляхом проходження поліцейськими курсів підготовки з питань взаємодії із ЗМІ;
- розробка чітких правил підходів до вирішення потенційних ускладнень етнічного характеру.

Прикладами активного залучення населення до спільної діяльності з поліцією щодо профілактики правопорушень є:

- заходи щодо посилення громадського контролю за поліцією з боку населення;
- створення груп сусідського нагляду;
- розвиток програм «співробітник групи громадського патрулювання», що дозволяють цивільним особам у формі надавати допомогу співробітникам поліції в діях, не пов'язаних з оперативною роботою;
- використання заходів самооборони;
- використання посередництва при вирішенні місцевих конфліктів.

В той же час фахівці зазначають, що місцеві жителі можуть неохочейти наспівпрацю з поліцією у зв'язку з:

- негативним досвідом спілкування з поліцією, що мали місцеві минулого, наприклад, досвід неправомірних дій поліцейських відносно громадян інакше надання йому кваліфікованої допомоги;
- страху помсти з боку злочинців або певних членів місцевої громади, адже активісти можуть розглядатися як поліцейські інформатори;
- високим ступенем деморалізації, особливо в найменш привілейованих групах з низькимосвітнім цензом;
- укладом життя, незнайомим з подібними різновидами громадських заходів;
- ідеологічними бар'єрами або простов силу того, що місцеві жителі не бачать безпосередньої особистої користі від їх добровільної участі в роботі поліції.

За порадами ОБРЄ поліцейські підрозділи мають бути обладнані спеціальними пунктами для прийому населення, що забезпечують доброзичливу атмосферу, при якій місцеві жителі можуть вільно викласти свої проблеми, звернутися з проханнями чи подати звернення. В ідеальному випадку, поліцейські ділянки мають бути так само оснащеними обладнанням для підвищення якості телефонного та Інтернет-зв'язку з населенням, або виступів перед громадськістю, а також для застосування комп'ютеризованих методів вирішення проблем.

Будь-

яка діяльність, зрозуміло, потребує оцінки її ефективності, тому розвиток партнерств на населенні поліції має оцінюватися наступними засобами:

- проведення опитувань громадської думки з питань ефективності роботи поліції на певних територіях (районах);
- складання звітів про внутрішній громадський контроль над поліцейською діяльністю;
- аналізом повідомлень в засобах масової інформації;
- ведення мобіліку спільних дій поліції та населення щодо охорони громадського порядку та профілактики правопорушень;
- аналізом життєздатності офіційних і неформальних громадських форумів і т.д.

3. Концепція «Community Policing»: поняття та зміст

У західних країнах дуже великої популярності набрала концепція (програма) «партнерство заради спокою» або «Community Policing». Багато закордонних країн, будуючи стратегію партнерських відносин між поліцією та населенням, впроваджують (адаптують) її складові у власну професійну діяльність.

«Community Policing», «Community-oriented Policing», «Neighborhood Policing» вперше була реалізована в США у 80-х роках XX сторіччя. Її мета визначена таким чином:

- запобігання і обмеження злочинності;
- викорінення негативних соціальних явищ (вулична проституція, споживання алкогольних напоїв у публічних місцях, агресивне жебрацтво, графіті, засмічення вулиць);
- підвищення почуття безпеки та якості життя мешканців;
- ініціювання активності населення, створення дієвих спілок з метою підтримання публічної безпеки та порядку;
- покращання ставлення населення до поліції;

- підвищення комфорту життя в громадах (як кінцевий результат проекту)

Здійснюючи експертизу Community Policing, аналітики ФБР визначили концепцію «партнерство між поліцією і законотворчими громадами з метою розробки ефективних засобів розв'язання проблем задля підвищення якості життя в громаді».

На локальному рівні поліція сповідує теорію «вибитих шибок», згідно з якою терпимість до дрібних правопорушень, що не містять суттєвої небезпеки для суспільного блага, породжує тяжкі злочини і потенційно загрожує деградацією районів міст. Концепція передбачає відповідальність поліції за викорінення (обмеження) соціальних патологій на локальному рівні.

Узагальнено основоположну ідею партнерства поліції з населенням можна визначити таким чином: «усвідомлення поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, протидії правопорушенням». За таких умов персонал поліції першочергово має орієнтуватися на проведення виховної роботи з неповнолітніми, консультування населення з проблем ефективного захисту від злочинних посягань, оперативне вирішення проблем міжособистісних відносин тощо.

Стратегії поліцейської діяльності, зорієнтованої на громаду, демонструють наявність шістьох основних моделей реалізації ідей «Community Policing» на практиці: поліцейське обслуговування, засноване на територіальному принципі (Area-based Policing); товариство багатьох агенцій (Multi-agency Partnerships); попередження злочинів силами громади (Community Crime Prevention); стратегії поліцейсько-громадського контакту (Police-public Contact Strategies); територіально-базовані піші патрулі (Area-based Foot Patrols); залучення громади та консультування з громадами (Community Involvement and Consultation).

4. Досвід побудови партнерських відносин між поліцією та населенням в окремих країнах

4.1. Реалізація концепції «Community Policing» у Федеративній Республіці Німеччина

Аналізуючи перспективи впровадження концепції «партнерства заради спокою» на загальнонаціональному рівні, фахівці Федерального відомства кримінальної поліції Німеччини дійшли висновку, що подібну наближену до населення, проблемно-

орієнтовану проактивну поліцейську роботу в рамках німецького комунального партнерства у галузі безпеки та порядку можливо реалізувати лише за наявності загального прагнення політичної волі. Німецькими дослідниками вивокремлено чотири основоположні компоненти концепції Community Policing, а саме:

- децентралізація поліцейської роботи;
- проблемно-орієнтована діяльність;
- орієнтування на населення як пріоритет діяльності;
- участь населення у заходах з реалізації концепції.

Німецька поліція усвідомлює необхідність налагодження взаємодії з населенням, ґрунтованої над двома основоположними принципами:

- консультації –

вивчення поліцією думки населення з метою подальшого визначення або коригування пріоритетів службової діяльності, що мають обов'язково урахувати потреби територіальних громад;

- співробітництва (кооперації) –

співпраця заради досягнення спільних цілей: викорінення негативних соціальних явищ, профілактика правопорушень тощо.

Керівництвом органів німецької поліції різного рівня вживається низка заходів з метою налагодження співпраці з населенням із забезпечення на локальному рівні публічної безпеки та порядку, а саме:

- у територіальних підрозділах поліції запроваджено посади відповідальних за зв'язки з громадськістю із засобами масової інформації;

- проводяться наради з участю керівництва поліції і муніципальних органів з обговорення питань публічної безпеки і порядку, а також регулярні зустрічі з населенням;
- забезпечено моніторинг громадської думки щодо ефективності діяльності поліції;
- здійснюється перманентний аналіз криміногенної ситуації на локальному рівні і підготовка регіональних превентивних програм, зміцнення патрульних служб, шляхом використання піших (велосипедних) патрулів, збільшення присутності поліції на вулицях, залучення населення до виконання окремих правоохоронних функцій.

4.2. Реалізація концепції «Community Policing» у Республіці Польща

Концепція Community Policing також успішно реалізується поліцією Польщі. Польські дослідники розглядають Community Policing як «елемент поліцейської філософії відкритості та співпраці», засіб активізації локальних ініціатив у сфері запобігання правопорушенням та важливий чинник підвищення якості життя територіальних громад. Стратегія Community Policing ґрунтується на широкому розумінні поняття «кримінальна превенція», що передбачає тісну співпрацю державних і громадських інституцій та населення з метою запобігання вчиненню правопорушень, викорінення у суспільстві страху перед злочинним світом і підвищення якості життя. Водночас вона стимулює підвищення активності та ангажування локальних сил у співпраці з поліцією у підтриманні публічного порядку і боротьбі злочинністю.

У рамках програми була поширена ініціатива «Telefon zaufania» («Телефон довіри»), що кореспондується з проголошеною доктриною «нульової толерантності». Істотним для доктрини «нульової толерантності», з одного боку, є переконання населення щодо нагальної необхідності спільного з поліцією вирішення проблем, що виникають у сфері публічної безпеки та порядку, а з іншого боку, усвідомлення керівництвом поліції важливості ангажування локальних сил у спільній активній співпраці проти дії злочинності.

Значущою подією для підвищення рівня безпеки в населених пунктах Польщі стала реалізація започаткованої ще у 1995 році комплексної превентивної програми «Bezpiecznemiasto» («Безпечне місто»), що ґрунтується на апробованих у Великобританії програмах кримінальної превенції «Safer Communities Partnership», «Strategic Partnership», «The Safer Cities Project». У контексті її реалізації було досягнуто порозуміння між воєводськими і повітовими комендатурами поліції та органами місцевого самоврядування щодо участі у реалізації локальної політики безпеки, що уперше у чергу передбачало реалізацію програми «сусідської самооборони» (самодопомоги), атакож низки поліцейських програм правового та віктимологічного характеру для різних категорій населення.

Зазначимо, що на поліцію покладається відповідальність за практичну реалізацію кримінально-превентивних заходів, а муніципальні органи переважно реалізують функцію загального патронату і фінансування програм.

Своєрідною формою суспільного діалогу є проведення «громадських консультацій», що сприяє кращому поінформуванню суспільства щодо пріоритетів поліцейської діяльності і артикуляції суспільної думки щодо актуальних проблем у сфері публічної безпеки. Розуміючи виключну значущість «громадських консультацій» у налагодженні контактів з населенням, поліція реалізує відповідні проекти.

Зокрема, посиленню почуття безпеки та підвищенню рівня правової культури населення об'єктивно сприяє проект «Зустріч із представниками локальних спільнот», започаткований воєводською комендатурою поліції у Гданську. Головною метою проекту визначено налагодження контактів з населенням територіальних громад або окремих суспільних груп району обслуговування. Основою реалізації проекту покладено запропоновану комендатурою концепцію «циклічних зустрічей із представниками локальних спільнот» як важливого каналу налагодження взаємної довіри і партнерства, атакож отримання достовірної інформації щодо очікувань громадян та існуючих на локальному рівні загроз для публічної безпеки або ж окремих випадків порушення «миру та спокою» на рівні громади (проти безпеки осіб

та майна, агресивна поведінка молоді, порушення норм суспільної моралі, споживання алкоголю в публічних місцях, «інші події, важливі для твоєї безпеки»).

4.3. Досвід партнерських відносин населення та поліції Нової Зеландії

Напрямами партнерських відносин поліції та населення в Новій Зеландії є:

- патрулювання, спілкування з населенням (звичайні перехожі, власники кафе, барів, магазинів);
- зустрічі з громадськими організаціями та групами населення;
- визначення проблем громади;
- налагодження партнерських зв'язків з громадськістю, урядовими та неурядовими установами.

Партнерські відносини часто будуються шляхом виявлення причини проблеми групи населення або певної території та реалізації ефективних заходів щодо її подолання:

1. Enderley Hamilton. Проведено опитування населення на предмет заходів щодо зменшення кількості правопорушень на вулицях міста. Прийнято рішення відкриття спортивного клубу та організація спільних заходів серед молоді (спортивні матчі, спільна творча діяльність).

2. Dinsdale Hamilton. Організовані зустрічі з населенням в місцевій бібліотеці. Вони носять як характер консультацій, так і загального інформування про роботу поліції.

3. Palmerston North and Feilding. Здійснюється
відвідування поліцейськими шкіл з метою проведення тематичних занять з питань роботи поліції, попередження правопорушень, формування молодіжної культури

4. Marlborough District. Організовано
участь поліцейських в облаштуванні дитячих майданчиків, наведення разом з учнями шкіл порядку на території району, проведення занять з екологічної безпеки, недопущення вчинення правопорушень.

З метою більшактивного залучення населення до співпраці з поліцією у сфері профілактики правопорушень на головному сайті управління поліції створено спеціальний розділ «Як зробити своє суспільство безпечним». У ньому, наприклад, присутні статті «Як захистити себе і свою власність?», «Як звернутися в поліцію?», «Як подати скаргу на дії поліції?», «Загальні питання безпеки суспільства (профілактика наркоманії, алкоголізму, безпека в Інтернет, попередження насильства в сім'ї)», «Як зміцнити своє співтовариство: волонтерство, сусідські групи».

Окремо надана інформація для маорі та інших етнічних громад Нової Зеландії. Цей розділ містить інформацію, як звернутися до спеціального офіцера зв'язків з громадою, практичні довідники по роботі з різними релігійними та етнічними групами населення.

У громадах Нової Зеландії працюють спеціальні офіцери, які займаються профілактикою правопорушень серед членів громади, проводять дізнання у справах пов'язаних зі злочинами щодо членів громади, а також вчинених самими членами етнічної громади.

Окремим аспектом партнерських відносин поліції та населення є робота «Патрульного співтовариства». Патрульне співтовариство – це громадська організація, яка допомагає поліції в забезпеченні громадського порядку на вулицях. Члени спільноти проходять спеціальне навчання (до 3-х місяців) і перевіряються поліцією. Патрульне співтовариство має своїх представників у всіх регіонах країни. Ця організація тісно співпрацює з поліцією, патрулі мають постійний зв'язок з поліцейськими відділами, оснащуються відповідною екіпіровкою, машинами.

Велика увага приділяється органам самоорганізації населення таким як «спільноти сусідів». Ці спільноти активно співпрацюють з місцевими поліцейськими і дільницями між собою. Зокрема проводяться щомісячні зустрічі делегатів таких спільнот з представниками поліції і місцевими властями з питань потреб районів, профілактики окремих правопорушень (графіті, розпивання спиртних напоїв, краді

жки автомобілів), практики найкращої взаємодії з поліцією, правового інформування.

4.4. Досвід партнерських відносин населення та поліції Австралії

Поліція Австралії для роботи із національними меншинами залучає офіцерів із їх представників. У 1986 році такими «офіцерами зв'язку» було призначено 4 особи. Сьогодні їх працює більше 100 осіб. Повноваження цих осіб різними у залежності від юрисдикції, проте основні можна визначити наступним чином:

- покращення порозуміння між поліцією та корінними жителями;
- спільне попередження правопорушень на відповідній території;
- виявлення місцевих проблем щодо рівня правопорушень на відповідній території та вжиття спільних заходів щодо їх усунення;
- проведення для місцевої спільноти інформаційних доповідей щодо завдань та повноважень поліції, особливостей законодавства про правопорушення тощо.

Окремої розмови за заслугу є ініціатива поліції Австралії щодо інформування населення про правила роботи у мережі Інтернет. За ініціативи поліції, влади, ІТ компаній створений портал «ThinkUKnow» (<http://www.thinkuknow.org.au>). Портал розроблений як для молоді, так і для дорослих користувачів. На ньому міститься інформація щодо сучасних ризиків мережі Інтернет, поради правоохоронців щодо користування глобальною мережею, безпеки персональних даних. На порталі присутній інформаційний бюлетень та презентації програми.

4.5. Досвід партнерських відносин населення та поліції Франції

У Франції активно працює інститут волонтерів. Метою створення цього інституту є об'єднання осіб, які хочуть допомагати суспільству у боротьбі із правопорушеннями, укріплення зв'язків між поліцією та населенням з питань соціальних послуг, профілактики злочинності, охорони громадського порядку.

Волонтери заключають відповідний договір строком на 1 рік з можливістю його пролонгації, але в будь-

який момент вони можуть його розірвати. Волонтери знаходяться під юрисдикцією місцевого управління національної поліції або поліції місцевої спільноти. Стати волонтером можна із 17 років, крім того не обов'язково проживати на території Франції 5 останніх

років та бути громадянином Європейського союзу. Усі волонтери проходять перевірку та початкову підготовку. Волонтери виконують обов'язки на добровільній основі, проте, за деякі дії передбачено отримання компенсації. Волонтери виконують функції у наступних галузях:

1. Укріплення зв'язків між суспільством та поліцією:

- збір заяв та скарг населення;
- забезпечення контактів із громадськими об'єднаннями;
- допомога жертвам злочинів;
- участь у проведенні днів відкритих дверей поліції;
- участь в інформаційних заходах (курування сайтів, випуск бюлетенів то

що)

2. Соціальне посередництво:

- посередництво у вирішенні соціальних конфліктів;
- вирішення питань щодо профілактики насильства.

3. Попередження правопорушень:

- проведення занять у навчальних закладах з питань здорового способу життя, виконання чинного законодавства;
- проведення інструктивних занять для населення з питань дотримання правил дорожнього руху;
- участь у координаційних заходах між національною та муніципальною поліцією.

4.6. Досвід партнерських відносин населення та поліції

Республіки Казахстан

У Північно-

Казахській області Республіки Казахстан з 2011 року впроваджується програма «С

усідськийнагляд». Головна мета проекту - виховати мешканців почуття господаря відповідальності за збереження житла, безпеку проживання в ньому, якості навколишнього середовища, поліпшити добро сусідські відносини, навчити мешканців діяти як єдина загальна команда для вирішення спільних проблем. Суть всієї програми полягає в кількох фразах. «Якщо Ви помітили порушення порядку чи Вам здалося щось підозрілим, просимо повідомити поліцію. Безпека Вашого будинку, рідних і близьких у Ваших руках». Цей текст міститься у соціальних роликів, які транслюють телеканали Північно-Казахстанської області, на білбордах міст.

Пілотний проект стартував на базі двох опорних пунктів поліції м. Петропавловськ: на околиці та в центрі міста. Учасники проекту носять шеврон із зображенням двох розкритих долонь, де намальована «багатоповерхівка». У сусідському нагляді може брати участь будь-хто. Програма ніким не фінансується. Волонтери виконують свій громадянський обов'язок на повному энтузіазмі.

Крім того, з метою інформування громадськості поліцією були підготовлені брошури, в друкованих ЗМІ проведено велика роз'яснювальна робота через підготовку фотоматеріалів про суть та переваги цього проекту. На сьогодні у програмі «Сусідськийнагляд» працює п'ять дільничних інспекторів та їх помічників. Крім того, телефони довіри програми обслуговують цивільні особи, які чергують цілодобово. Для роботи групи «Сусідськийнагляд» виділено спеціальний кабінет та автомобіль, яка обладнана сигнальним гучномовним пристроєм і нанесеною на борт машини символікою. За перші два місяці на телефон довіри надійшло 200 дзвінків, а тільки в жовтні 2011 року учасниками програми «Сусідського нагляду» стали вже понад 250 жителів міста, які повідомили про порушення порядку. Повідомлення надходять самого різного характеру: шум сусідньої квартири, розпивання спиртних напоїв у дворах, порушення правил благоустрою та тиші, порушення правил вихулу тварин. Нерідко звертаються жителі, яких турбують сусідні квартиранти, які, як правило, орендують квартиру на добу. Завдяки одному з таких д

звінків вдалося встановити, що на знімній квартирі проживали дівчата, які надавали інтимні послуги. Робота цього напрямку також дозволила поліції встановити нелегальні точки реалізації спиртних напоїв у деяких районах міста.

4.7. Досвід партнерських відносин населення та поліції

Сполучених Штатів Америки

Волонтерські програми у Сполучених Штатах Америки є важливим напрямом співробітництва поліції та населення щодо профілактики правопорушень, охорони громадського порядку. Курують відповідні програми – асоціація начальників поліції. У США створений спеціальний сайт для волонтерів поліції <http://www.policevolunteers.org>, а самі програми носять аббревіатуру VIPS (Volunteers in Police Service). На цьому сайті можна зареєструвати власну ініціативу щодо допомоги поліції, ознайомитися із досвідом волонтерства у будь-якому штаті. На даний час зареєстровано біля 2500 таких програм у яких приймає участь біля 300000 осіб. Через цей сайт будь-яка особа може пройти навчання у дистанційному режимі з основ волонтерства та принципів допомоги правоохоронним органам. Участь у волонтерських програмах будується виключно на добровільній основі. Активну участь у волонтерських програмах приймають колишні співробітники поліції.

Приклади волонтерських програм: «Адміністративна допомога», «Громадський патруль», «Команди нерозкритих справ», «Бюро спікерів», «Сусідський нагляд», «Консультативна рада», «Допомога жертвам правопорушень», «Пошук зниклих осіб» тощо.

Поліція США часто залучає добровільних помічників з числа громадян згідно з їх фахом для правових, соціологічних, психологічних консультацій, ведення бухгалтерського обліку та статистичної обробки деяких матеріалів у відділах поліції.

Значної уваги заслугує вивчення практики створення в США різноманітних програм надання поліцією матеріальної допомоги населенню. Ці програми направлені на отримання точної інформації про правопорушення та осіб, що їх вчинили. Анонімність інформатора гарантується кодовим номером, який встановлюється комп'ютером за анонімним телефонним дзвінком. При цьому особа, що надає інформацію, не контактує з поліцією навіть після отримання нею грошей у банк у, що, доречі, також здійснюється за кодовим номером.

Досвід департаменту поліції м. Sedona (штат Аризона). Департамент поліції працює з волонтерами для перевезення злочинців до сусідніх в'язниць. Сержант Джеймс Потт керує 10 добровольцями, які допомагають перевозити ув'язнених до регіональних центрів. Добровольці працюють в командах по дві особи. Перевезення здійснюється спеціально обладнаних автомобілях. Волонтери не мають контакту з ув'язненими. Також ним надаються радіостанції для зв'язку та засоби самозахисту.

Досвід департаменту поліції м. Hemet (штат Каліфорнія). Одним з унікальних прикладів роботи волонтерів є програма технічного обслуговування автотранспортних засобів. Добровольці самостійно організовують технічне обслуговування автотранспортних засобів біля 100 поліцейських машин в рік. Крім того, вони можуть допомагати у перевезенні поліцейських машин до станцій обслуговування та надомісцевого департаменту поліції.

Досвід Департаменту поліції м. Elizabeth's (штат Нью-Джерсі):

1. Впроваджена програма громадського патрулювання SafeNet. Ці патрулі мають власні автомобілі та здійснюють регулярне патрулювання закріпленої території, проводять бесіди з громадянами, дізнаються про загальні проблеми з метою оперативного реагування ними поліцією, зрозуміло в рамках компетенції.

2. Здійснюється робота груп «сусідського нагляду», з метою забезпечення безпеки на відповідній вулиці, парковій зоні тощо. На даний момент працює більше 10 таких організованих груп. Крім того, 1 раз на місяць ці групи проводять спільні збори з метою обміну інформацією, ознайомлення інших з результатами власної робо

ти. Кожен мешканець може зареєструвати у поліції власну групу «сусідського нагляду».

3. У перший і в другий рік кожного серпня мешканці міста за участю поліції проводять масові збори, які мають назву «Ні проти злочинності». На цих зборах народжують найкращих помічників, проводяться розважальні заходи тощо.

4. Поліція міста надає населенню безкоштовні послуги щодо обстеження приватних будинків на предмет виявлення «прогалин у їх безпеці» та надає рекомендації щодо їх усунення.

5. Місцеві жителі можуть вносити пропозиції щодо розміщення дорожніх знаків межах міста з метою запобігання дорожньо-транспортним пригодам та підвищенню безпеки пішоходів і водіїв.

6. Поліцією організовуються додаткові патрулі у великих торговельних центрах з метою підвищення рівня безпеки. Частково їх робота фінансується власниками магазинів та інших торговельних точок.

7. Поліція проводить заняття у середніх школах із дітьми різного віку щодо нетерпимості до правопорушень, профілактики наркоманії, малювання графіті. Також при управлінні поліції створена асоціація бойскаутів «Помічники поліції». Багато осіб їх числа потім приймаються на службу до поліції.

8. З метою швидкої ідентифікації та пошуку зниклих дітей, кожній родині на обличчя встановлюють відбитки пальців власної дитини.

9. Поліція організовує курси для населення «Поведінка в екстремальних ситуаціях». На цих заняттях мешканці вчаться вести себе у конфліктних ситуаціях, оказувати першу медичну допомогу тощо.

Досвід Департаменту поліції м. Riverside (штат Каліфорнія). Департамент поліції міста Ріверсайд пропонує для місцевих мешканців декілька освітніх програм. З ними можна ознайомитися на сайті: http://www.riversideca.gov/rpd/pubedu/pub_ed.htm.

1) *Поліцейська академія для громадян.* Донеї приймаються громадяни міста, які досягли 21 року. Цей курс триває 8 тижнів та включає наступні теми: правові основи діяльності поліції, основи особистої безпеки, застосування фізичної сили та в

огнепальної зброї тощо. Програма є безкоштовною заняття проводяться 1 раз на тиждень.

2) *Молодіжна академія*. Заняття проводяться з молоддю від 14 до 18 років. Програма включає теми: наркотик та молодість, безпека в школі, насильство, владна діяльність конфліктів, насильство в сім'ї, безпека дорожнього руху. Також для молоді доступні кадетські програми. Програма є безкоштовною.

3) *«El Protector»* – програма призначена для навчання іспанської спільноти міста. Програма служить для підвищення безпеки та обслуговування іспаномовного населення. Програма включає теми щодо правил дорожнього руху, насильства в сім'ї, особистої безпеки, наркоманії, недопустимості порушень громадського порядку. Під час проведення програми розповсюджуються брошури присвячені проблемам сусідського дозору, захисту від злочинців, інших ризиків тощо. За проведення цієї програми відповідають іспаномовні працівники поліції міста.

Крім того, поліцією активно впроваджується програма «сусідський дозор». Її метою є знайомство між сусідами, використання спільних зусиль щодо повідомлення поліції про правопорушення, інформування громадськості про позитивний досвід роботи поліції міста.

4) *Програма YANA (You Are Not Alone)* – це соціальна програма поліції, яку вона здійснює разом із волонтерами щодо надання допомоги особам з обмеженими можливостями.

На сьогодні в місті працюють біля 80 волонтерів, які приймають участь у громадському патрулюванні, сусідському дозорі, програмі YANA, «графіті» патрулюванні.

Досвід Департаменту поліції м. Glendale (штат Каліфорнія). Поліцією підтримується декілька молодіжних програм. «Приятель» (PAL). За завданням цієї програми є створення позитивних відношень між поліцією та суспільством. Поліцейські проводять із учнями різні тематичні заняття, керують спортивними гуртками (баскетбол, кінний спорт). «Зірка» (STAR). Це програма продовженого дня для учнів від 10 до 14 років. Програма допомагає учням досягти певних успіхів у навчанні та

творчості, суспільної роботи. Кожен у програмі вчиться розвивати навички для досягнення визначеної мети. До програм включені професійні класи щодо неживання наркотиків та алкоголю, застосування різноманітних засобів самовираження (майстрування, малювання); соціальні програми: знищення графіті, прибирання території, допомога людям похилого віку.

Досвід Департаменту поліції округу Колумбія (The Metropolitan Police Department District of Columbia).

1. Організовані спільні із представниками влади щомісячні зустрічі з представниками громадської спільноти щодо виявлення суспільних проблем безпеки (освітлення вулиць, графіті, паркування автомобілів, розпиття спиртних напоїв).
2. «Час жінок». Проводяться спільні місцевими органами охорони здоров'я зустрічі із дівчатами з метою вирішення їх особистих та суспільних проблем (лідерство у школі, вагітність, участь у бандах, зловживання алкоголем, СНІД).
3. Проводяться благодійні вечірки для населення, організовані літній табір для дітей округу.
4. Співробітники поліції приймають участь у акціях щодо прибирання території округу.
5. Проводиться 12-тижнева програма для громадських активістів щодо особливостей структури поліції округу та процесу місцевого кримінального судочинства.
6. Впроваджено 8-тижневу програму для молоді від 14 до 18 років щодо знання місцевих законів, повноважень поліції, структури державного управління, правособи, недопущення вчинення правопорушень.

4.8. Досвід партнерських відносин населення та поліції Голландії

Суспільство та окремі громадяни є відповідною точкою в роботі поліції Голландії. Вся робота по забезпеченню безпеки і зниженню рівня злочинності відбу-

вається через спільну роботу і постійну тісну співпрацю поліції, місцевої адміністрації, суспільства, соціальних недержавних інститутів. Вони разом обговорюють проблему, складають план дій, розподіляють ролі, все це відбивається у спільному договорі, далі кожен відповідає за свій сегмент роботи при постійній взаємодії.

Пріоритетом є профілактика правопорушень. В Голландії розуміють, що боротьба із правопорушеннями важлива і потрібна, але вона не дає стійкого результату, а грамотно побудована спільна робота з профілактики дозволяє знизити рівень злочинності. Наприклад, спільними зусиллями адміністрації і поліції підготовлені брошури для власників магазинів з правилами та порадами, як зробити бізнес більш безпечним, захищеним від злочинів та інших правопорушень. З ними проводяться консультації, їм надається допомога у приведенні магазину в більш безпечний стан. У роботі поліції активну участь беруть волонтери. Наприклад, існує система SMS сповіщення волонтерів про вчинені правопорушення і прикмети порушників. Це означає, що в місті, наприклад, з населенням 1 000 000 чоловік близько 2000 жителів одночасно отримують SMS, де написано, що поліція розшукує відповідну машину, знаступними номерами, прикметиводія або пасажирів, щоб безумовно допомагати більш оперативнот знайти правопорушників.

Для роботи поліції Голландії важливо, щоб думає суспільство і окремі громадяни про безпеку, наскільки вони відчувають себе захищеними і спокійними. Оцінка та планування діяльності поліції базується на двох основних складових: об'єктивна статистика зарівнем злочинності, припинення, розслідування злочинів і рівень спокою суспільства, одержуваний через опитування громадської думки. Їм дійсно важливо знати і враховувати в своїй роботі наскільки суспільство відчуває себе в безпеці, де це відчуття безпеки нижче, які проблеми і питання вперше турбують громадян і саме ці проблеми і питання стають для них найбільш актуальними, на них ібудується план на найближчий рік/місяці, вони потрапляють в договір між поліцією і адміністрацією. Поліцейські вважають, що їх постійна участь у житті місцевої громади сприятиме підвищенню безпеки, підвищенню почуття захищеності, вони регул

ярно беруть участь в тих чи інших заходах: чаювання з літніми жителями, безалкогольний вечірки для підлітків і т.ін.

5. Підзвітність та прозорість в роботі органів поліції закордонних країн

Проблема встановлення підзвітності в роботі правоохоронних органів вирішується шляхом визначення механізмів, за якими суспільство може контролювати дії правоохоронців та бути впевненим, що вони діють в рамках закону. В якості одного з таких механізмів виступають органи державної влади, які здійснюють так званий «зовнішній» контроль за діяльністю органів внутрішніх справ – органи судової влади, прокуратури, комітети уряду, місцеві органи самоврядування, офіс омбудсмена. Іншим механізмом, встановлення якого не вимагає уряду, а вимагає управління потреби самої поліцейської організації, є підрозділи «внутрішнього» контролю – відділи внутрішніх розслідувань, службових перевірок, розгляд скарг громадян та дії поліцейських тощо. Принцип підзвітності суспільству, таким чином, розглядається як наявність державного, громадського та відомчого контролю над діями поліції, а також готовність та відкритість самої поліції до здійснення таких форм контролю.

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що в США, наприклад, найбільш поширеною моделлю цивільного контролю є робота муніципальних комісій, створених за розпорядженням мера або міської ради. В Атланті, Детройті, Новому Орлеані, Філадельфії, Сан-Франциско склад таких комісій досить однорідний – вони складаються з винятково цивільних службовців, що раніше ніколи не працювали у поліції. В інших штатах громадські комісії поєднують цивільних службовців, працівників поліції, громадян – добровольців, співробітників неурядових організацій, які призначаються до складу комісії із боку мера, міської ради і шефа поліції відповідно до встановлених для них квот.

Строк роботи і кількість членів комісій відрізняються у кожному місті і штаті, однак усі вони мають незалежний від департаменту поліції статус, звітуючи кілька

разів на рік тільки місцевій владі з подальшим опублікуванням звіту в засобах масової інформації. Деякі комісії мають допуск до поліцейських баз даних і активності в працюють з відділами внутрішніх розслідувань. Інші комісії обмежені власними діями з здійсненням тільки загального нагляду за станом справ у поліції та не мають доступу до службової інформації. Частина муніципальних комісій (Сан-Франциско, Портленд, Філадельфія) мають своєму складі власних слідчих, які мають право проводити самостійні, додаткові або повторні розслідування за фактами поліцейських правопорушень з наступною передачею результатів керівництву поліції або до суду для ухвалення остаточного рішення. У таких містах, як Індіанаполіс, Детройт і Філадельфія до компетенції комісій входить розгляд тільки некримінальних проступків поліцейських. У Новому Орлеані, навпаки, комітет цивільного контролю розслідує виключно серйозні правопорушення, вчинені поліцейськими під час несення служби. Матеріали щодо незначних проступків, так само як і правопорушень, зроблених у позаслужбовий час, відсилаються на розгляд шефу поліції Нового Орлеана.

Процедура прийому скарг від населення не є правомірною дією поліції та кожна має свої варіації. Звичайно для подачі скарги досить з'явитися до офісу громадської комісії та заповнити відповідний бланк. Однак у Сан-Франциско допускається прийом скарг не тільки поштою, але й за телефоном з дотриманням вимог повної анонімності. Результати роботи громадських комісій та їхніх рекомендацій можуть бути як обов'язковими для виконання поліцією, так і мати виважено-інформаційний характер.

У Болгарії, наприклад, цивільний громадський контроль за діяльністю поліції забезпечується силами так званого «політичного комітету», до складу якого входять міністр і заступники мінта політичні діячі, підзвітні парламенту.

Вимоги прозорості стосуються також технічних вимог до умов роботи правоохоронних органів. Так, більшість європейських підрозділів намагається розміщувати працівників поліції у максимально прозорих робочих приміщеннях. Із цієї метою обладнуються загальні офіси, розділені на окремі робочі секції низькими або прозорими перегородками, що дозволяє керівнику легко здійснювати робочий конт

роль задіяльності підлеглих. На думку європейських колег, подібний дизайн створює робочу, ділову атмосферу, дисциплінує і підвищує відповідальність кожного співробітника за власну поведінку. Встановлення у буквальному значенні прозорого режиму роботи вкрай ускладнює винення поліцейським не тільки корупційних дій, а й навіть ведення приватних розмов по службовому телефону.

У Великобританії поліцейські підрозділи першими стали практикувати встановлення засобів відеоспостереження не тільки в стосовно затриманих осіб, але й для контролю за персоналом. Звичайно відеокамери відкрито встановлюються у робочих приміщеннях, коридорах, чергових частинах, про що сповіщається кожен поліцейський цього підрозділу. Частина з цих відеокамер можуть бути неробочими, однак у цілому існування відеокамер створює так званий «ефект присутності» відомого контролю за діями кожного.

У зв'язку із прийняттям нового Федерального закону Російської Федерації «Про поліцію» кожен начальник, який очолює територіальний орган, відтепер повинен обов'язково звітувати перед жителями громади. Перед законодавчими (представницькими) органами державної влади регіонів з періодичністю один раз на рік зобов'язані виступати керівники територіальних органів МВС регіонального рівня. Перед представницькими органами муніципальних утворень з періодичністю один раз на півріччя повинні звітувати керівники підрозділів МВС районів, міст інших муніципальних утворень.

Один раз в квартал дільничний уповноважений поліції зобов'язаний виступити з доповіддю перед громадянами, які проживають на обслуговуванні адміністративній дільниці. Поліцейські зобов'язані розповісти про особливості криміногенної ситуації на конкретній території та про результати власної роботи. Звіт повинен містити інформацію про результати розгляду звернень громадян, представників органів державної влади, громадських організацій, уповноважених з прав людини. Білшого, керівник зобов'язаний повідомити, якою була реакція на критичні публікації в засобах масової інформації, про підсумки моніторингу громадської думки про діяльність поліції.

Керівники також зобов'язані прозвітувати про результати використання фінансових та інших коштів, виділених їх підрозділам. За 14 днів до призначеної дати інформаційно-аналітична записка повинна бути не тільки спрямована до законодавчих або представницьких органів влади, а й розміщена на офіційному сайті територіального органу МВС. Звіт з об'язково має висвітлюватися у засобах масової інформації.

На звітні зібрання дільничних інспекторів запрошуються мешканці району, працівники органів соціального захисту населення, підприємств житлово-комунального господарства, ветеранських об'єднань, правозахисники, представники різних громадських організацій. Усі звернення громадян, що надійшли в ході звіту, підлягають реєстрації та обліку. А рішення зборів повинно бути за протоколом вано. Протокол підписується керівником органу МВС. Всі звітні матеріали зберігаються протягом 5 календарних років в архіві підрозділів МВС.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Співпраця із населенням потребує, таким чином, змін у діяльності органів внутрішніх справ, коли пріоритетом набуває реагування на кримінальні прояви, а участь у вирішенні цього комплексу проблем, які мають місце у населенні конкретної місцевості у сфері дотримання закону. Від органів внутрішніх справ чікується прояв інтересу не лише до інформації, яка стосується правопорушень, а й до потреб громадян, їх проблем та ускладнень стосунків, які складають підґрунтя для загострення криміногенної ситуації. Серед критеріїв оцінки ефективності роботи органів внутрішніх справ мають відбутися наявні зміни. Якнайбільше суттєві критерії, мають розглядатися як ість реагування на повідомлення населення, як ість стосунків громадян з працівниками ОВС.

Подібна концентрація на потребах громадян та пріоритет профілактики правопорушень перед їх припиненням вимагає активної взаємодії правоохоронців із населенням та маспиратися на навички особистого спілкування, вміння розв'язувати конфліктні ситуації тощо.

Цікавим є результат роботи соціологічної групи рейтинг щодо думки громадян України з приводу їх співпраці із правоохоронними органами.

Абсолютна більшість опитаних (65%) вважають, що здійснення контролю за виконанням законів в Україні є спільною відповідальністю громадян та правоохоронних органів, 26% – виключною відповідальністю правоохоронних органів, 2% – виключною відповідальністю громадян.

Майже 70% опитаних висловили готовність допомагати працівникам міліції у виконанні ними своїх професійних обов'язків, при цьому лише 14% – забудь-яких умові 54% – якщо це не буде шкодити їх інтересам чи інтересам їх близьких.

Примітно, що в регіонах, де найбільше довіряють місцевій міліції (Захід), виразити такою найбільшу готовність допомагати їй. Натомість на Сході і Півдні хоч іх до допомоги виявилось менше.

Найбільше громадяни готові допомагати працівникам міліції у випадках, коли потрібно надати першу необхідну допомогу потерпілому (87%), коли є можливість попередити прозлочин, який планується (75%), а бо який вже відбувся (77%). Менше – коли потрібно виступити в якості свідка, понятого (59%) чи коли потрібно затримати злочинця (46%).

Разом з тим наміри про допомогу далеко не завжди знаходять реальне підтвердження в діях, про що говорять наступні результати.

16% опитаних протягом останнього року були свідками фактів правопорушень, скоєних іншими особами (6% – кілька разів, 10% – одного разу), з них лише кожентретій (!) повідомив про це міліцію.

Серед основних причин, чому людина не завжди хочуть звертатися до правоохоронних органів, коли їм стає відомо про злочин, не віра в те, що злочинці будуть покарані (56%), страх, що міліція не захистить людину як свідка від розправ злочинців (48%) та страх зі свідка перетворитися на підозрюваного (47%).

Цікаво, що 11% опитаних хотіли б працювати в міліції. Серед основних причин: бажання боротися зі злочинцями (40%) та навести порядок в країні (39%), а також через можливість отримати пільги, зв'язки (26%), подобаєтьсяносити форму (23

%) та дисципліна (21%). Серед основних причин небажання працювати в міліції: погане ставлення до міліції населення (32%), корупція (27%), низька моральність працівників (23%), значні ризики для життя (19%), низькі зарплати (15%).¹

Незважаючи на висвітлені результати, кількість осіб, що готові співпрацювати з органами внутрішніх справ, дає змогу говорити про потенційну здатність українського суспільства на партнерські відносини з міліцією та іншими правоохоронними органами.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Аналіз досвіду побудови партнерських відносин між поліцією та населенням у закордонних країнах дає змогу окреслити деякі рекомендації щодо його застосування в українських умовах.

1. Потрібно більш активно використовувати можливості мережі Інтернет та соціальних сервісів у роботі органів внутрішніх справ. Практично у кожного начальника територіального підрозділу поліції є власний блог, а управління будь-якого рівня – власний сайт. Нажаль, у сучасній системі органів внутрішніх справ подібні напрацювання обмежуються блогом Міністра внутрішніх справ та сайтами обласних ГУМВС (УМВС). Так, звичайно, що на них, зокрема, можна знайти інформацію про територіальні підрозділи, але вона залишається статичною.

На нашу думку, кожен начальник територіального підрозділу (особливо районного відділу) повинен мати блог, який дає оперативну

¹ Аудиторія дослідження: населення України віком від 18 років і старші
Вибіркова сукупність: 1000 респондентів.

Метод дослідження: особисте формалізоване інтерв'ю згідно з опитувальником (facetoface).

Помилка репрезентативності дослідження (з ймовірністю 0,95): для значень близьких до 50% похибка становить не більше 3,1%, для значень близьких до 30% - не більше 2,8%, для значень близьких до 10% - не більше 1,9%, для значень близьких до 5% - не більше 1,4%.

Терміни проведення дослідження: 16-24 грудня 2011 р.

Розподіл областей:

Захід: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька.

Центр: Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська, м. Київ, Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська.

Південь: АР Крим, Одеська, Херсонська, Запорізька, Миколаївська, м. Севастополь.

Схід: Дніпропетровська, Харківська, Донецька, Луганська.

можливість зв'язатися із ним, швидко перевірити інформацію та дати відповідь заявнику. Корисною є практика розповсюдження роботи ОВС за допомогою соціальних мереж. В цьому напрямку, зокрема, зазначимо позитивний досвід власне МВС України, УМВС України у Черкаській області та УМВС України у Миколаївській області (twitter – @MVS_UA, @CherkasyCgz, @UMVD_Nikolaev; facebook – <http://goo.gl/WMStG>).

Окремий сайт районного та обласного управління МВС України потрібен бути більш динамічним. Містити можливість коментування новин, висловлення власних думок, форуми щодо діяльності цього підрозділу, можливості проведення інтерактивного прийому начальником УМВС. Гарним прикладом є, наприклад, форум ГУМВС України у Донецькій області.

Доцільним є запозичення досвіду Російської Федерації щодо можливості подання офіційних звернень через інтерактивні Інтернет-сервіси (<http://ps.112.ru/portal/dt?PortalMainContainer.setSelected=DefAppeal&last=false&appealType=defence>)

На жаль, навіть на існуючих сайтах ГУМВС (УМВС) не міститься повна інформація про конкретного дільничного інспектора міліції. Подекуди відсутні його фото, подекуди телефони, а інколи і те і те. До того ж, наявні фото не сприяють позитивному іміджу працівника міліції. Адже зроблені часто у різних умовах (погане освітлення, подекуди кабінет, подекуди фоном виступає стіна, вулиця або щось інше), у різному форменому одязі.

Сайти усіх територіальних управлінь та МВС України не містять окремої сторінки присвяченої партнерству міліції та населення. На нашу думку, цей недолік потребує усунення. Адже її оприлюднення буде сигналізувати суспільству про відкритість системи МВС на усіх рівнях, престижність громадської діяльності щодо профілактики правопорушень та допомоги правоохоронним органам, а приклади досвіду співпраці міліції із громадянами можуть спонукати суспільство та окремих громадян до більш тісної взаємодії.

Також на сайтах підрозділів МВС України потрібно вказувати інформацію про наявні вакансії, умови прийому, умови вступу на навчання до ВНЗ МВ України та першопочаткової підготовки. Наступну інформацію містять навіть не усі сайти обласних ГУМВС (УМВС). Мають бути розроблені окремі сторінки присвячені правилам особистої безпеки громадян (Інтернет безпека, безпека автотранспорту, що робити в екстремальних випадках). Запровадження таких тематичних та спеціальних сторінок значно покращує імідж правоохоронного органу та сприяє налагодженню більш «відкритих відносин» міліції та населення.

2. Доцільною є практика звітування (зустрічей) керівництва територіальних підрозділів ОВС та дільничних інспекторів перед відповідної громадою. Інформацію про такі заходи доцільно розміщувати на сайтах управлінь, шляхом об'яв на спеціальних дошках у різних установах (школа, ЖЕК, магазин, ринок) та під'їздах домів. Періодичність звітування від одного разу на місяць до одного разу на три місяці. В цьому аспекті цікавою є практика «виїздних прийомів» керівництва територіального підрозділу обласних та районних ГУМВС (УМВС) у дільничному пункті.

3. Потрібно активізувати виступи місцевих керівників ОВС, дільничних інспекторів у загальноосвітніх закладах та ВНЗ із тематичною інформацією про роботу міліції України, можливості роботи в ній, спеціальними доповідями про недопущення вчинення правопорушень, правил поведінки у громадських місцях тощо.

4. Активізації співпраці міліції та населення сприяє виготовлення пам'яток (можливо інтерактивних) щодо специфіки охорони громадського порядку, профілактики правопорушень, правил безпеки. Кожен може самостійно заповнити та завантажити її з відповідного ресурсу або отримати від дільничного інспектора та при відвідуванні територіального ОВС. Прикладом такої роботи є напрацювання поліції РФ та США «Дільничний в кожен дім» (http://www.mvd.ru/userfiles/uchastkoviy_color_gray.pdf),

«Настільна книга щодо співпраці із населенням» (http://www.elizabethnj.org/epd_compolicinghndk08.pdf).

5. Вихованню молоді можуть сприяти «факультативні заняття» «молодіжні програми», які можливо організовувати у загальноосвітніх закладах з окремих питань суспільного життя та роботи ОВС разом із органами соціального захисту, охорони здоров'я тощо.

6. Для активізації участі населення у охороні громадського порядку та профілактики правопорушень можливо провести експеримент «суспільний нагляд», позитивний результат якого можна спостерігати у Республіці Казахстан та за кордоном. Правовий статус громадських помічників дільничного інспектора міліції є більш формальним та подібним до інституту волонтерства у Франції, проте «сусідський нагляд» є більш неформальною стороною взаємодії правоохоронних органів та населення.

7. Окремої уваги потребує вирішення питань зв'язку ОВС з етнічними спільнотами. Як ми могли побачити із викладеного матеріалу, поліція за кордоном приділяє цьому велику увагу. У містах, де спостерігається велика кількість таких утворень (Харків, Одеса, Львів, Київ) доцільно впровадити посади, основними повноваженнями яких буде налагодження зв'язків із такими спільнотами. Звісно, що таких співробітників треба готувати, у тому числі й щодо знань іноземної мови (англійська, польська, арабська).

8. Для якісного забезпечення роботи на дільницях із населенням рекомендується зменшити розрахунки населення на дільничного інспектора міліції до 2-2,2 тисяч населення у містах та 1,7-2 тисяч у сільській місцевості, що дасть змогу збільшити кількість дільничних інспекторів та вивільнити час на організацію партнерських відносин з населенням на адміністративній дільниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Правоохоронні органи України: довіра та оцінка населення, проблеми внутрішньої безпеки та готовність до співпраці [Електронний ресурс]: Офіційний сайт соціологічної групи «Рейтинг». – Режим доступу: <http://ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/13986>
2. Реформамиліції Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.publicverdict.org/topics/stories/7603.html>
3. Таубина Н. Какустроена поліція в Голландії і Польщі [Електронний ресурс]: Офіційний сайт проекту «Общественный вердикт». – Режим доступу: <http://publicverdict.org/topics/library/8634.html>
4. МВД Росії [Електронний ресурс]: Канал YouTube МВС Росії. – Режим доступу: <http://www.youtube.com/user/themvdtube>
5. «Соседский присмотр» в районах области [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Департаменту внутрішніх справ Північно-Казахської області. – Режим доступу: http://www.police.sko.kz/news_2010/sosedskij_prismotr_v_rajonakh
6. Проневич О. С. Німецька та польська моделі партнерської взаємодії поліції та населення на локальному рівні / О. С. Проневич // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 600–606 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11pocnlr.pdf>
7. Шестаков С. В. Міжнародний досвід державного контролю за діяльністю поліції / С. В. Шестаков // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Том 21 (60). – № 2. – 2008. – С. 388–393.
8. Наилучшая практика построения партнерства между полицией и обществом [Текст]: Составлено Старшим полицейским советником при Генеральном секретаре ОБСЕ. – 2008. – 91 с.
9. Policing and public safety [Електронний ресурс]: Офіційний сайт міста Річмонд. – Режим доступу: http://www.richmond.gov.uk/home/policing_and_public_safety.htm

10. JointCommunityPolicePartnership[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтмістаРічфілд.–Режимдоступу:<http://www.cityofrichfield.org/PublicSafety/JCPP.htm>
11. TheHomeOfficeistheleadgovernmentdepartment[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтМіністерствавнутрішніхсправВеликобританії.–Режимдоступу:<http://www.homeoffice.gov.uk>
12. ThePoliceCommunityPartnershipof12Division[Електроннийресурс]:Офіційнийсайтпрограми12відділ.–Режимдоступу:<http://pcp12.com>
13. SarahOpplerPartnersAgainstCrime.FromCommunitytoPartnershipPolicing[Електроннийресурс].–Режимдоступу:<http://www.issafrica.org/pgcontent.php?UID=30767>
14. CommunityPolicing:HowwepoliceinNewZealand[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтУправлінняполіціїНовоїЗеландії.–Режимдоступу:<http://www.police.govt.nz/service/community>
15. Thepublicimageofthepolice[Електроннийресурс]:TheInternationalAssociationofChiefsofPolice.–Режимдоступу:<http://www.theiacp.org>
16. WestValleyCommunityPoliceStation[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтУправлінняполіціїЛосАнджелесу.–Режимдоступу:http://www.lapdonline.org/west_valley_community_police_station
17. JudyPuttCommunitypolicinginAustralia[Текст]/PuttJudy.–AustralianInstituteofCriminology,2010.–92p.
18. JocelynFontaineJoshuaMarkmanCareyNadeauPromisingPracticesoftheDistrictofColumbiaMetropolitanPoliceDepartment[Текст]:JusticeGrantsAdministrationExecutiveoftheDistrictofColumbia.–2009.–43p.
19. PoliceandCommunitiesworkingtogether[Електроннийресурс].–Режимдоступу:<http://www.ncvc.org/ncvc/AGP.Net/Components/documentViewer/Download.aspxnz?DocumentID=45695>
20. UnderstandingCommunityPolicing[Текст]:AFrameworkforActionBureauofJusticeAssistance.–Washington.–1994.–82p.

21. LorieFridellMaryAnnWycoffCommunityPolicing.ThePast,Present,andFuture[Текст]:PoliceExecutiveResearchForum.–Washington.–2004.–251p.
22. CommunityPolicingHandbook[Електроннийресурс].–Режимдоступу:http://www.elizabethnj.org/epd_compolicinghndk08.pdf
23. Communitypolicepartnership[Електроннийресурс].–Режимдоступу:http://www.ci.glendale.ca.us/police/PDFs/newsletters/GPD_Newsletter_Vol3_Issue1.pdf
24. ThinkUKnowisanInternetsafetyprogram[Електроннийресурс]:Офіційнийсайтпрограми«ThinkUKnow».–Режимдоступу:<http://www.thinkuknow.org.au/site>
25. OriginoftheVolunteersinPoliceService(VIPS)Program[Електроннийресурс]:Офіційнийсайтпрограмиволонтерівполіції.–Режимдоступу:<http://www.policevolunteers.org/about>
26. WhyVolunteerataLawEnforcementAgency?Simple-WeNeedYou![Електроннийресурс]:Офіційнийсайтпрограмиволонтерівполіції.–Режимдоступу:<http://www.policevolunteers.org/volunteer>
27. PublicEducationProgramstotheCitizensofRiverside[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтУправлінняполіціїмістаРіверсайд.–Режимдоступу:http://www.riversideca.gov/rpd/pubedu/pub_ed.htm
28. Abouttheneighborhoodwatchacademy[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтУправлінняполіціїмістаРіверсайд.–Режимдоступу:<http://www.riversideca.gov/rpd/pubedu/nwatch.htm>
29. CommunityPrograms[Електроннийресурс]:ОфіційнийсайтУправлінняполіціїмістаСедона.–Режимдоступу:<http://www.sedonaaz.gov/Sedonacms/index.aspx?page=448>